

Inhoud

- 1 **Zennebekken**
Zuiver Zennewater in zicht?
- 4 **Wallonië**
De van nature overstroombare gebieden beschermen en ontwikkelen
- 5 **Vlaanderen**
Vlaamse overstromingsgebieden in kaart gebracht
- 7 **Vlaanderen**
Bekkenbeheerplan Dijle-Zenne
- 8 **Brussel**
Pleidooi voor het kanaal in Brussel
- 10 **Coördinatie Zenne - activiteiten**

Redactie en vertaling:

Dolores Baita, Christine Braet,
Gert De Smedt, Olivier
Goubault, Jessica Minten,
Martine Wauters

Vormgeving:

Angélique Corthals
Els Vanhaeght

Secretariaat

Coördinatie Zenne
p/a v.z.w. Grenzeloze Schelde
- Escaut sans Frontières a.s.b.l.
Akenkaai 2bis, B-1000 Brussel
Tel.: +32 2 201 08 08
Fax: +32 2 203 07 09
E-mail: zenne@gs-esf.be
www.grenzelozeschelde.be

Met de steun van:

Vlaams Gewest
Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Waals Gewest (DGRNE)
Provincie Waals-Brabant

Zennebekken

Zuiver Zennewater in zicht?

In de vorige Zennekrant waagde de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) zich aan een voorspelling van de waterkwaliteit van de waterlopen in het Zennebekken. Vooropgesteld dat de voorziende rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) volgens planning in werking treden, zouden er immers verbeteringen in het vooruitzicht zijn. We geven een overzicht van de stand van zaken van de zuiveringsinfrastructuur in het Zennebekken.

Wallonië

In het Waalse Zennebekken zijn twee intercommunales actief voor de waterzuivering: IDEA (Intercommunale de Développement Economique et d'Aménagement de la région Mons - Borinage-Centre) en IBW (Intercommunale du Brabant Wallon).

In november 2001 werd gestart met de bouw van de RWZI van Rebecq, die in februari 2003 in werking trad. Deze RWZI zuivert het afvalwater van 3.000 inwoners (IE). De RWZI Tubize, waarvan de bouw in april 2002 werd aangevat, zal tegen juni 2004 het afvalwater van 25.000 inwoners verwerken. In 2002 werd er gestart met de bouw van de RWZI van Soignies (15.000 IE). Momenteel zijn ongeveer 80% van de werken voltooid. Het station zal volledig operationeel zijn in maart 2005. Aanbesteding voor Braine-le-Comte ('s Gravenbrakel) was voorzien in 2002. Momenteel zijn de werken voor 60% voltooid. Het station zal afgewerkt zijn in december 2004. Na het vervolledigen en aansluiten van de collectoren zal het in december 2005 in gebruik genomen worden.

De RWZI van de Haine aan Braine-le-Château (Kasteelbrakel) (92.000 IE) heeft al enkele jaren vertraging. De bouw van deze RWZI's is voorzien in de nabijheid van een RNOB natuurreservaat, wat veel protest oproept. Als de werken dit jaar beginnen zal het zuiveringsstation niet voor 2008 in werking kunnen treden. De aanbesteding van de RWZI van Ecaussines (7.500 IE) was voorzien voor eind 2004. In september van dit jaar zullen hiervoor de gronden worden aangekocht. Men verwacht dat dit station ten volle zal functioneren tegen januari 2007. Andere RWZI's die gepland zijn door de Société Publique de Gestion de l'Eau (SPGE) moeten nog goedgekeurd worden door het Waals Gewest.

Vlaanderen

ten zuiden van Brussel

In Vlaanderen stelt de Vlaamse Milieumaatschappij voor elk bekken de Algemene Waterkwaliteitsplannen (AWPIL) op. Deze bieden een overzicht van de vuilvrachten in het bekken, de na te streven toestand en de te leveren zuiveringsinspanningen. Aquafin N.V. staat in voor de uitbouw van de publieke zuiveringsinfrastructuur. De oude RWZI van Beersel wordt op 18 juni officieel vervangen door een nieuwe. Deze gaat dan een capaciteit van 50.000 IE verwerken (tegenover 6.000 IE vroeger). Op 20 juni is die nieuwe RWZI opengesteld voor het brede publiek. In de toekomst wordt

► RWZI Beersel

dit zuiveringsstation nog uitgebreid. Men verwacht tegen eind 2007 nog een vuilvracht van 16.700 IE, afkomstig van Sint-Genesius-Rode, aan te sluiten op deze RWZI. In Sint-Pieters-Leeuw gaan in de toekomst de twee kleinere zuiveringsstations van Negenmanneke en Vlezenbeek vervangen worden door een nieuwe installatie. Deze installatie zou tegen december 2005 de vuilvracht van 37.000 IE moeten verwerken. De werken zijn reeds gestart in april van dit jaar. De RWZI van Halle is nog steeds actief en zal dit ook blijven. Ook zijn er plannen om de vuilvracht van de RWZI van Lembeek over te brengen naar de toekomstige installatie van Sint-Pieters-Leeuw. De plannen hieromtrent zijn nog niet concreet, dus voorlopig blijft dit station actief.

Brussel

Het zuiveringsstation van Brussel-Zuid, met een capaciteit van 360.000 IE verwerkt afvalwater van zowel het Brussels Hoofdstedelijk als het Vlaams Gewest. Momenteel voert men werken uit aan dit zuiveringsstation om de werking te verbeteren. In juni 2003 werd de eerste steen gelegd van het veelbesproken zuiveringsstation van Brussel-Noord. Deze installatie moet al het resterende Brusselse afvalwater zuiveren. De capaciteit stemt overeen met het watergebruik van maar liefst 1,1 miljoen inwoners. De inwerkingstelling is voorzien voor eind 2005. Aangezien de werken, meer bepaald de uitbouw van het zuiveringsstation zelf en de aanleg van de grote collector linkeroever, tot nu toe zeer vlot verlopen, mag men de hoop koesteren dat deze deadline gehaald wordt.

Vlaanderen ten noorden van Brussel

Het zuiveringsstation van Grimbergen blijkt een moeilijke bevalling... de grond is aangekocht ter hoogte van de Verbrande Brug te Grimbergen. De bouwvergunning is goedgekeurd, nu is het nog wachten op de milieuvergunning en dan kunnen de werken van start gaan. Begin 2007 zou deze installatie in werking moeten treden. Deze RWZI zou het afvalwater van zo'n 100.000 inwoners moeten verwerken. Ook is de aanbouw van nog drie extra RWZI's gepland. Zowel te Humbeek-Sas (Grimbergen) als te Zemst Bosstraat wordt voorzien om met de werken te beginnen in 2006. In Humbeek zelf zouden de werken al starten eind dit jaar, deze installatie zou dan in werking kunnen treden eind 2006.

Conclusie

In vergelijking met de stand van zaken die we in 2001 opmaakten (Zennekrant 2), is er dus, qua uitbouw van zuiveringsinfrastructuur, zeker vooruitgang geboekt. Maar dat laat zich in de waterkwaliteit enkel nog maar merken ten zuiden van Brussel. Meer stroomafwaarts is het nog tot minstens 2006 (inwerkingtreding RWZI Brussel-Noord) afwachten geblazen...

Vooruitgang van de werken aan het zuiveringsstation van Brussel-Noord

Aanwezige RWZI in het Zennebekken - 2004

regio	bouwheer/uitbater	Naam RWZI	capaciteit in IE	opmerking
W	IDEA	Seneffe - Soudromont	65.000	
W	IDEA	Chapelle-Lez-Herlaimont	12.000	
W	IDEA	Seneffe - Arquennes	500	
W	IDEA	Braine-Le-Comte (Hennuyères)	250	
W	IBW	Tubize	25.000	in werking juni 2004 wordt opgeheven
W	IBW	Tubize - Mirande	3.600	
W	IBW	Tubize - Mussain	200	
W	IBW	Tubize - Maraude	250	wordt opgeheven
W	IBW	Tubize - Saintes	2.000	
W	IBW	Tubize-Neuve Cour	1.100	wordt opgeheven
W	IBW	Bois des Nones - Ittre	150	
W	IBW	Bierghes (Rebecq)	1.600	
W	IBW	Rebecq Quenast	3.000	sinds februari 2003
W	IBW	La Justice (Braine l'Alleud)	700	
W	IBW	Braine le Chateau	800	
W	IBW	Nivelles Monstreux	44.000	sinds 2000
Totaal in Wallonië			160.150	
VI	Aquafin	Lembeek - Halle	200	eventueel vervangen
VI	Aquafin	Windmoleken - Halle	500	
VI	Aquafin	Beersel	50.000	juni 2004
VI	Aquafin	Vlezenbeek - Sint-Pieters-Leeuw	450	wordt opgeheven
VI	Aquafin	Negenmanneke - Sint-Pieters-Leeuw	700	wordt opgeheven
Totaal in Vlaanderen ten zuiden van Brussel			51.850	
Br	BUV/BIWM	Brussel-Zuid - Anderlecht	360.000	sinds 2000
Totaal in Brussel			360.000	
VI	Aquafin	Larebeek - Zemst	470	
VI	Aquafin	Kesterbeek - Zemst	350	
Totaal in Vlaanderen ten noorden van Brussel			820	
Totaal Zennebekken			572.820	

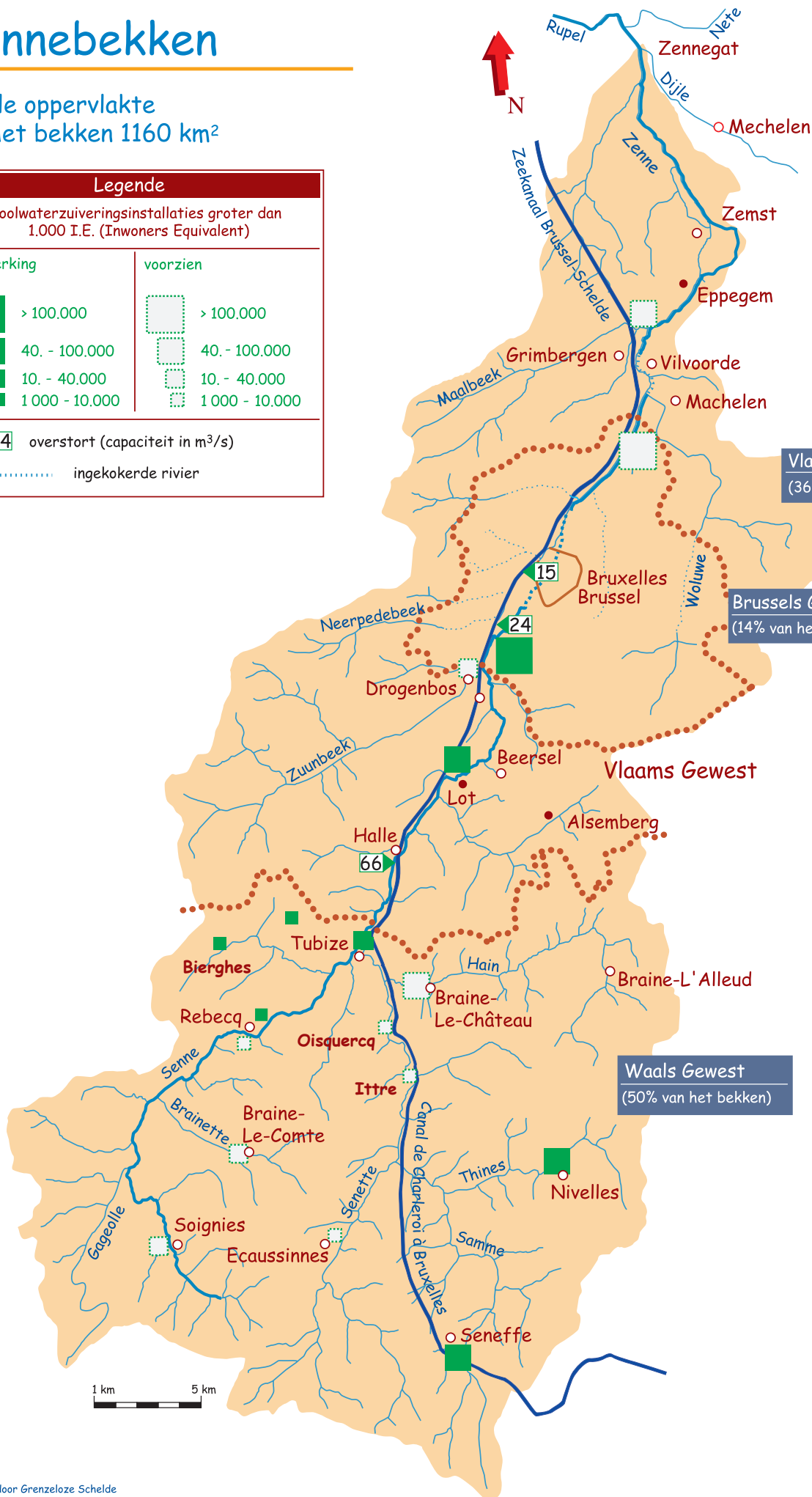
Geplande RWZI in het Zennebekken - 2004

regio	bouwheer/uitbater	Naam RWZI	capaciteit in IE	opmerking
W	IBW	Rebecq	5.300	in werking 2007
W	IBW	Tubize - Oisquerq	2.000	
W	IBW	Ittre	4.200	investeringsprogramma van 2005-2009
W	IDEA	Soignies-Biamont	15.000	investeringsprogramma van 2005-2009
W	IDEA	Braine le Comte	11.000	in werking maart 2005
W	IBW	Hain (Braine le Chateau)	92.000	in werking eind 2008
W	IDEA	Ecaussines	7.500	gronden aangekocht eind 2004
Totaal Wallonië			137.000	
VI	Aquafin	Sint-Pieters-Leeuw	37.000	bouw gestart april 2004
Totaal Vlaanderen ten zuiden van Brussel			37.000	
BHG	Aquiris	Brussel-Noord	1.100.000	in werking eind 2005
Totaal Brussel			1.100.000	
VI	Aquafin	Grimbergen-Zemst	100.000	grond aangekocht, milieuvergunning niet in orde.
VI	Aquafin	Humbeek - Grimbergen	3.400	bouw start eind 2004
VI	Aquafin	Humbeek-Sas - Grimbergen	700	Investeringsprogramma van 2006-2009
VI	Aquafin	Bosstraat - Zemst	600	investeringsprogramma van 2006-2009
Totaal Vlaanderen ten noorden van Brussel			104.700	
Totaal Zennebekken			1.378.700	

Zennebekken

Totale oppervlakte
van het bekken 1160 km²

Legende	
Rioolwaterzuiveringsinstallaties groter dan 1.000 I.E. (Inwoners Equivalent)	
in werking	voorzien
 > 100.000	 > 100.000
 40. - 100.000	 40. - 100.000
 10. - 40.000	 10. - 40.000
 1.000 - 10.000	 1.000 - 10.000
 overstort (capaciteit in m ³ /s)	
 ingekokerde rivier	

In 2003 stelde Coördinatie Zenne twaalf maatregelen voor die dringend zouden moeten genomen worden om de toestand in het Zennebekken te verbeteren. Drie maatregelen houden rechtstreeks verband met de waterbeheersing en de overstromingen. De voorgestelde maatregelen zijn goed en krijgen de instemming van de meeste specialisten en waterbeheerders, maar laten nochtans op zich wachten voor de concrete uitvoering ... Wat is er aan de hand?

Inventaris van de overstromingsgebieden (maatregel 1)

De milieuverenigingen vragen al meer dan 20 jaar om de uitvoering van die evidente maatregel. Nu lijkt die afgewerkt te worden voor het Zennebekken in Wallonië. De inventaris werd opgesteld aan de hand van topografische opmetingen, aangevuld met luchtfoto's en een rondvraag bij de gemeentes. De inventaris zou pas vanaf 2006 beschikbaar zijn, terwijl dit voor 2004 voorzien was.

'Niet bebouwbare' overstromingsgebieden (maatregel 2)

Er werd geen enkele tastbare maatregel genomen om de 'niet bebouwbare' overstromingsgebieden op het bestemmingsplan te plaatsen. De wetten van de Waalse overheid evenals de rechtspraak zijn geneigd om met dit principe rekening te houden. Maar bij gebrek aan een inventaris van de overstromingsgebieden is die situatie eerder onduidelijk.

Zo werd een verkavelingsplan in het overstromingsgebied van de Zenne in Quenast voorgelegd (op bestemmingsplan in bebouwbaar gebied). Het werd maar 'in extremis' afgekeurd ingevolge de klachten van de omwonenden en terughoudendheid vanwege de administratie... Momenteel maken de betrokken terreinen, die gedeeltelijk regelmatig overstroomd, deel uit van een gemeentelijk project om het gebied te 'saneren' door het graven van een 'overstromingskanaal met groene oevers'. De administratie van niet bevaarbare waterwegen (DGRNE) die mogelijk het project zal subsidiëren, beveelt de constructie aan van een eenvoudige, 'lager gelegen by-pass', om zo het 'ontstoppen' mogelijk te maken van de markt van Quenast waar de samenvloeiing van twee Zennearmen de waterdoorstroom afremt. Men spreekt ervan om het te verkavelen gebied op te hogen en ter bescherming een begroeide helling aan te leggen. Het water gaat verder stroomafwaarts geleid worden via een echt 'kanaal' dat een afsnijding van de meander zou vormen. Die aanpassingen zouden een deel van dit terrein inderdaad bebouwbaar maken, maar zouden de risico's op overstromingen verder stroomafwaarts wel verhogen voor de huizen en het waterzuiveringsstation van Quenast die in de winterbedding van de rivier gebouwd zijn.

► Een verkavelingsplan... voor een deel in het overstromingsgebied van de Zenne in Quenast.

Voorrang geven aan de preventie (maatregel 3)

Preventieve maatregelen zijn in theorie uitgebreid voorzien in het Plan P.L.U.I.E.S (Plan ter preventie en bestrijding van overstromingen en hun effect op de slachtoffers) dat in januari 2003 door het Waalse Gewest werd aangenomen.

De plannen om van nature overstroombare gebieden te creëren (stroomopwaarts aan de Molen van Houx of stroomafwaarts van de spoorwegbrug) werden door de overheid aangeduid als prioritaire maatregelen. Maar aangezien de preventieve maatregelen veel duurder zijn dan een by-pass, zullen die pas later uitgevoerd worden.

Het behoud en herstel van hagen, de ontwikkeling van milieuvriendelijke maatregelen in de landbouw, het behoud van overstromingsgebieden, zelfs het herstel van de oude 'stuwdammen' (en hun dynamisch beheer) zijn evenveel maatregelen die het mogelijk maken om het water beter te verdelen over het hele Zennebekken en de risico's op overstromingen te beperken.

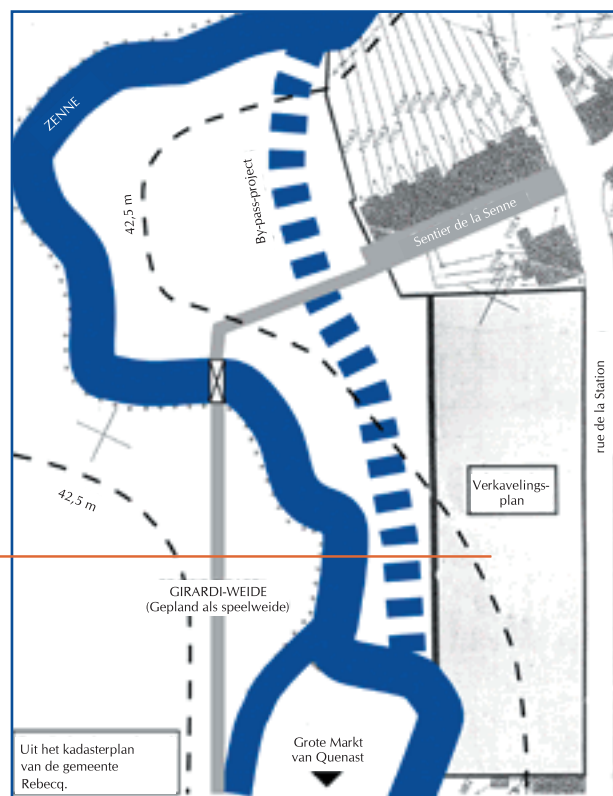
De permanente zorg voor een goed onderhoud van de zomerbedding van de rivier (meer bepaald het verwijderen van rondrijvende voorwerpen) zou de doorstroom van het water alvast vergemakkelijken.

Tenslotte is het noodzakelijk dat de gemeenten stroomopwaarts en stroomafwaarts (ook de gemeenten in Vlaanderen) overleggen om de hoge waterstanden op een gecoördineerde manier aan te pakken over de hele loop van de Zenne.

Een echt riviercontract!

Het 'riviercontract' dat in september laatstleden met veel toeters en bellen ondertekend werd, is momenteel niet meer dan een stuk papier. Het wordt hoog tijd dat de principes van dat contract concreet gemaakt worden met een breed overleg tussen de gemeenten én alle betrokkenen, o.a. de al jarenlange zeer actieve milieuverenigingen in het Zennebekken, zoals 'Les Ami(e)s de la Terre', ADESA en natuurlijk ook Coördinatie Zenne. Enkel dan zullen die onmisbare maatregelen ooit nog genomen worden.

Olivier Goubault

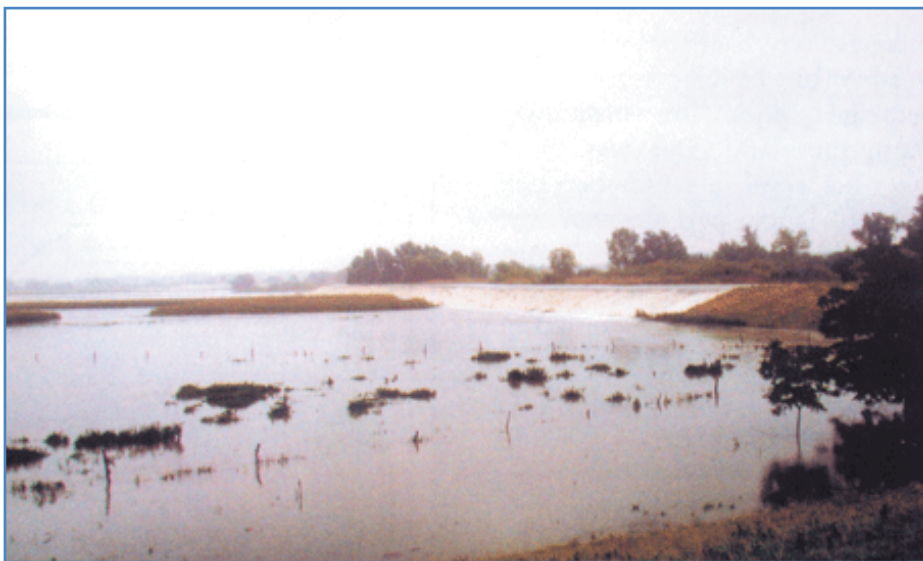
Sinds 24 november 2003 is het Decreet Integraal Waterbeleid van kracht. Een van de doelstellingen is het terugdringen van het risico van wateroverlast. Het decreet voert hiertoe de 'Watertoets' in als instrument in de procedure voor het toekennen van bouwvergunningen: op gronden die een groot overstromingsrisico inhouden, zou geen vergunning meer kunnen worden toegekend. Maar hoe worden deze gronden afgebakend?

MOG - NOG - ROG?

AMINAL afdeling Water, AWZ en AROHM stelden kaarten op betreffende overstroombaarheid van gebieden. Ze gebruikten hiervoor kaarten met drie typen overstroombare gebieden: de van nature overstroombare gebieden (NOG), de recent overstroomde gebieden (ROG) en de gemodelleerde overstroomde gebieden (MOG). Op termijn (2006) zouden de overstroombare gebieden officieel afgebakend en beleidsmatig verankerd moeten worden in de bekkenbeheerplannen.

1. Van nature overstroombare gebieden (NOG)

De van nature overstroombare gebieden zijn afgebakend op basis van de bodemkaart: de gronden waar in het verleden sedimenten zijn afgezet als gevolg van overstromingen. De NOG-kaart is dus een indicatie van waar overstromingen in een bodemkundig-historisch perspectief zich hebben voorgedaan. Ze geven een beeld van de mogelijke gevolgen van zeer extreme weerkundige omstandigheden of het falen van bestaande waterkeringen (dijkbreuken e.d.).

Natuurlijk overstromingsgebied (Tielrode, op de Zeeschelde)

2. Recent overstroomde gebieden (ROG)

De eerste kaart met recent overstroomde gebieden was het resultaat van een studie die in 2000 door de KULeuven in opdracht van AMINAL, afdeling Water werd uitgevoerd. Dit ROG2000-bestand bevatte overstromingsgebieden uit de periode 1988-2000, gebaseerd op terreinverslagen, luchtfoto's, luchtvideoopnamen, tv-beelden,....

In januari 2003 startte een actualisatie. Lokale besturen en terreindeskundigen corrigeerden en vulden aan met zowel

de gebieden die na 2000 overstroomden als andere relevante informatie (bv. periode en oorzaak van de overstroming).

De bekomen ROG2003-kaart geeft een goede indicatie van de omvang van de overstromingsproblematiek in een bepaalde zone, maar is zeker niet bruikbaar tot op perceelsniveau. Daarvoor is een bijkomende validatie met terreinkennis of informatie uit modellen nodig.

3. Gemodelleerde overstromingsgebieden (MOG)

In de periode 1995-2003 werden overstromingsgebieden afgebakend via modellen, opgesteld aan de hand van gedetailleerde topografische opmetingen van de waterloop en haar bedding. Deze afbakening vormt de basis voor de kaart met gemodelleerde overstromingsgebieden (MOG-kaart). De modellen zijn in staat om de waterstand te beschrijven voor geselecteerde buien. De zo bekomen waterlijn wordt in combinatie met informatie over de valleihoogte aangewend om de gemodelleerde overstromingsgebieden af te bakenen. Met de modellen kunnen ook bepaalde buien en stormen doorgerekend worden. Hierdoor kan aan de MOG-kaarten een herhalingsperiode gekoppeld worden, welke een maat is voor de frequentie waarmee bepaalde gebieden overstroomden.

Toch hebben de MOG-kaarten ook hun beperkingen. Langs heel wat waterlopen en kanalen bestaat immers een voorlopig nauwelijks in te schatten risico van falen van de waterkerende infrastructuur zoals dijkdoorbraken. Daarnaast zijn dijkdoorsteken, bedoeld om andere gebieden te vrijwaren, niet in rekening gebracht.

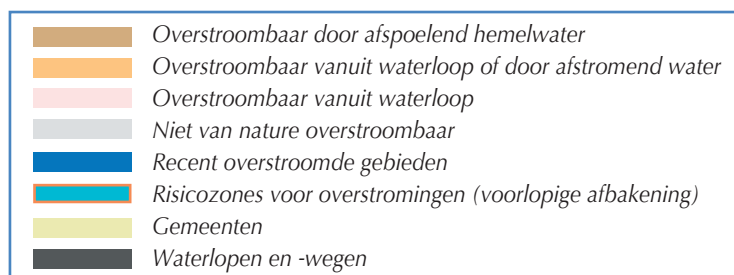
De ROG-kaarten daarentegen geven wel inzicht in de overstromingen die door falen van de infrastructuur of door dijkdoorsteken veroorzaakt worden, zij het dat deze calamiteiten natuurlijk vrij willekeurig optraden.

Risicozones overstromingen

Het afbakenen van de 'risicozones overstroming' gebeurt door combineren van de ROG2003-kaart met de MOG-kaart. Een aantal gebieden komt niet voor op de kaarten met risicozones, maar loopt toch een niet geringe kans op overstromingen. Het gaat hier om gebieden langs waterlopen die nog niet gemodelleerd zijn en bovendien de laatste decennia gevrijwaard bleven van overstromingen. Het feit dat een gebied niet aangeduid staat als risicozones, betekent dus niet dat de kans op overstromingen er onbestaande of slechts klein is. Anderzijds kunnen menselijke ingrepen als lokale ophogingen, verhoogde bebouwing, privé-pompen ... ervoor zorgen dat bepaalde percelen die in risicozones liggen, toch niet aan overstroming onderhevig zijn. (zie kaart pag.6)

© OC GIS-Vlaanderen

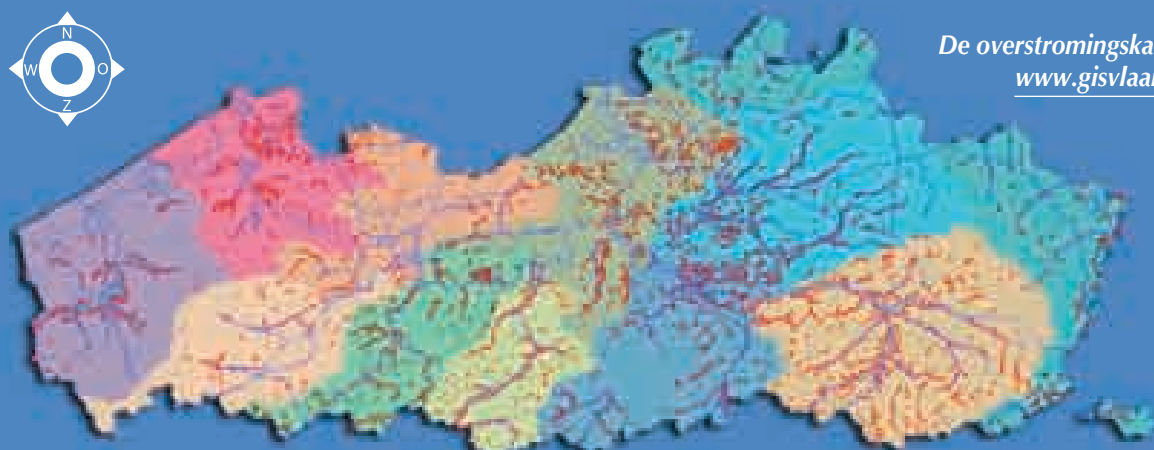

Bruikbaarheid van de risicozones

De afgebakende risicozones zijn eerder indicatief en zeker niet bruikbaar tot op perceelsniveau. In het huidige stadium zijn ze te onvolledig om bijvoorbeeld een vergunningenbeleid voor Ruimtelijke Ordening op te baseren. Het optimaliseren van de afbakening van risicozones impliceert een permanent beheer van alle modellen van de waterlopen. Een belangrijk aspect hierbij is ook de terugkoppeling van de informatie, die door de verzekeringssector wordt ingewonnen, naar de waterbeheerders. Een actualisatie zal nodig blijven, telkens de toestand in de rivieren door ingrepen van welke aard ook verandert.

Gert De Smedt

De overstromingskaarten zijn te raadplegen op www.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/

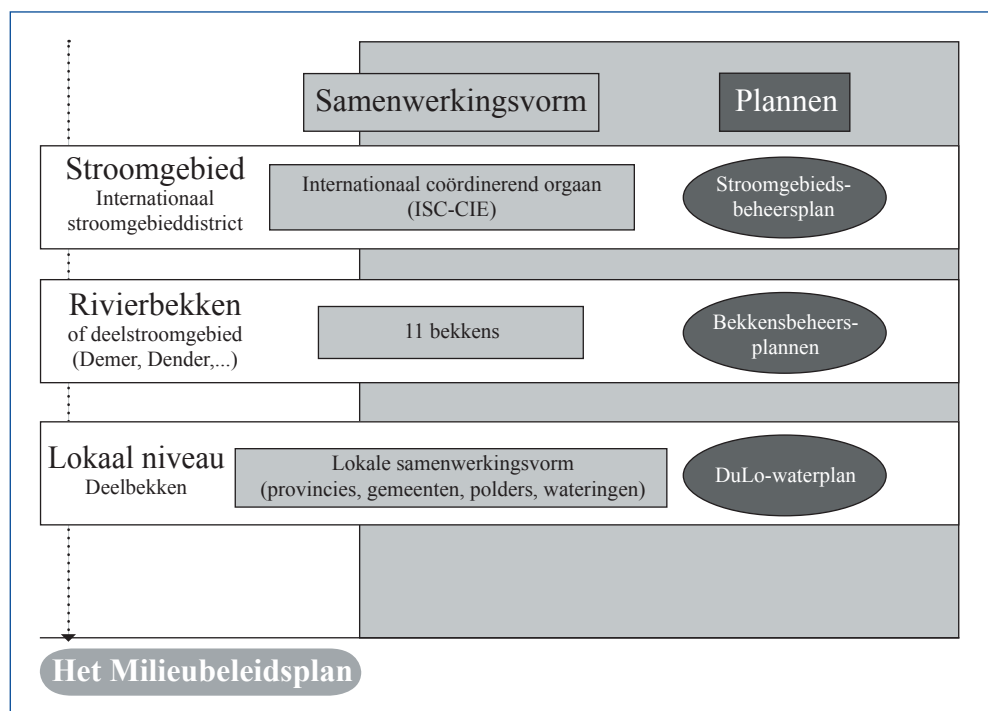
Volgens het Decreet Integraal Waterbeheer dienen tegen eind 2006 bekkenbeheerplannen te zijn opgemaakt voor de deelbekkens in Vlaanderen. Die plannen zullen aangeven welke maatregelen elke administratie op haar terrein dient te nemen om een goede toestand van het grond- en oppervlaktewater te bereiken. Hiertoe integreren de plannen verschillende beleidsdomeinen. Ze zullen, naast richtlijnen, ook bindende bepalingen bevatten.

Organisatie integraal waterbeheer in Vlaanderen: een bekkenbeheerplan fungeert als scharnierdocument tussen het (internationaal) stroomgebiedbeheerplan en het DuLo-waterplan. Een goede afstemming tussen de drie planniveaus is onontbeerlijk.

1. Initiatief en agenda	ORIENTATIE- FASE
2. Situatietanalyse - sectorenanalyse - omgevingsanalyse fysische/ruimtelijke/juridische karakteristieken in het bekken - sectoriale analyse milieu-aspecten/randvoorwaarden/aanspraken betrokken sectoren	
3. Analyse knelpunten en mogelijkheden - interactie watersysteem & waterketen - opmaak waterkanskaart per sector	
4. Visie stroomgebied Hoofddlijn beleid: - duurzaamheidsdoelstellingen, uitgangspunten en lange termijnstreefbeelden - opmaak watervisiekaart - gebiedsgerichte doelstellingen en streefbeelden	PLANNINGS- FASE
5. Bekkenbeleidsprogramma Beleid in de planperiode: - gebiedsgericht (per deelbekken of VHA-zone) - thematisch (verdroging, oppervlaktewaterkwaliteit,...)	
Uitvoering bekkenbeheerplan	
► Opmaak voortgangsrapport	UITVOERINGS- FASE
► Uitvoering	

In het kader van de opmaak van het bekkenbeheerplan van Dijle en Zenne is in 2004 gestart met de situatietanalyse. Een omgevingsanalyse en een sectorale analyse maken hier deel van uit. De sectorale analyse beoogt in een eerste fase een inventarisatie te maken van de aanspraken die de afzonderlijke sectoren uitoefenen op het watersysteem. Zo zou het mogelijk moeten worden de (huidige en toekomstige) kansen en knelpunten op water in kaart te brengen.

► Na het uitvoeren van de sectorale analyse (december 2004) volgen nog een aantal stappen bij de opmaak van het bekkenbeheerplan: analyse van knelpunten en mogelijkheden, uitwerken van de visie voor het bekken en opstellen van het bekkenbeleidsprogramma.

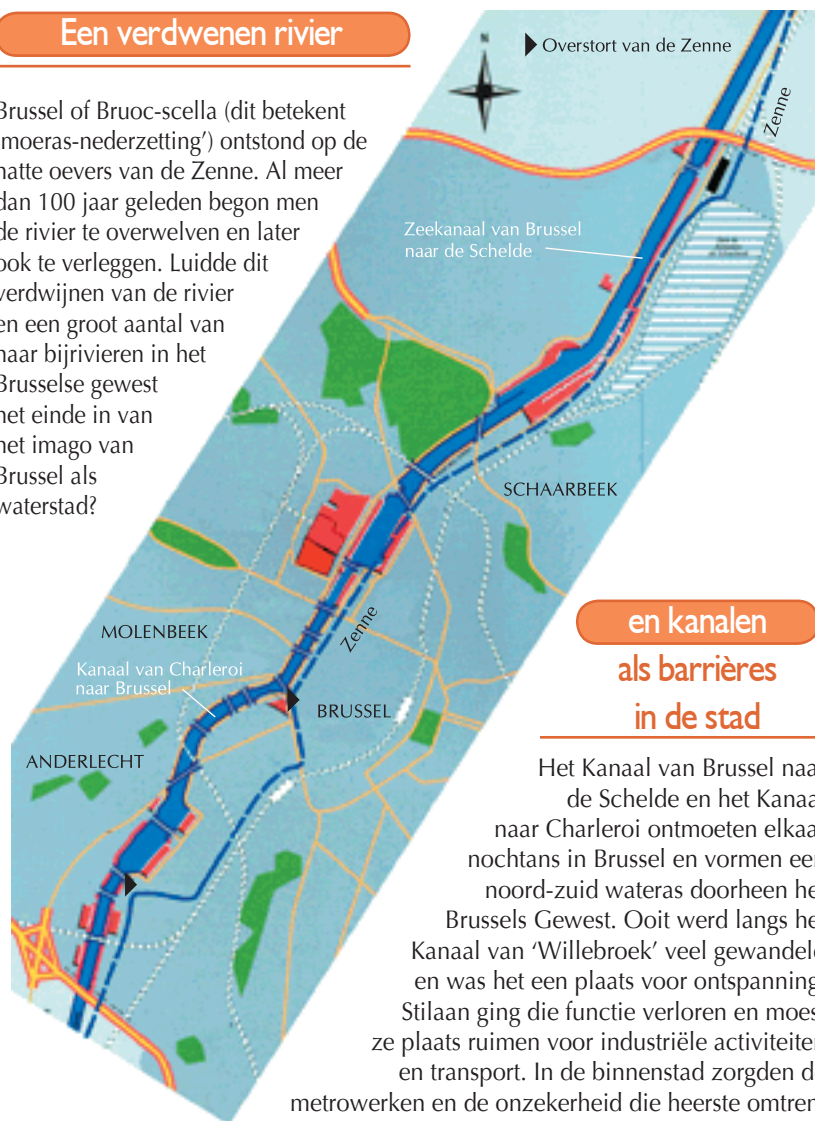
Bij bevraging van de sector natuur, bos en landschap kregen ook natuur- en milieuverenigingen uit het Zenne- en Dijlebekken de mogelijkheid knelpunten, potenties en aandachtspunten aan te duiden. Het sluitstuk van de inventarisatiefase is een intersectorale workshop waar de verschillende vastgestelde kansen en knelpunten over de sectoren heen aan bod zullen komen.

Gert De Smedt

Brussel wordt niet beschouwd als een waterstad ... geen stroom of rivier doorkruist de stad. Nochtans verlenen de Brusselse kanalen de stad ook een echt blauw aspect dat jammer genoeg nooit helemaal naar waarde is geschat. De kanalen spelen vandaag een belangrijke rol, zowel stedenbouwkundig als economisch ... maar wat betekenen ze voor het leefmilieu?

Een verdwenen rivier

Brussel of Bruoc-scella (dit betekent 'moeras-nederzetting') ontstond op de natte oevers van de Zenne. Al meer dan 100 jaar geleden begon men de rivier te overwelden en later ook te verleggen. Luidde dit verdwijnen van de rivier en een groot aantal van haar bijrivieren in het Brusselse gewest het einde in van het imago van Brussel als waterstad?

en kanalen als barrières in de stad

Het Kanaal van Brussel naar de Schelde en het Kanaal naar Charleroi ontmoeten elkaar nochtans in Brussel en vormen een noord-zuid wateras doorheen het Brussels Gewest. Ooit werd langs het Kanaal van 'Willebroek' veel gewandeld en was het een plaats voor ontspanning. Stilaan ging die functie verloren en moest ze plaats ruimen voor industriële activiteiten en transport. In de binnenstad zorgden de metrowerken en de onzekerheid die heerste omtrent de uitbreidingsplannen voor een verloederding van de omgeving van het kanaal. Het resultaat is een kanaal dat de stad in twee deelt, meer een 'plaag' dan een weldaad voor de stad.

Het Becodok is op tien jaar tijd helemaal van uitzicht veranderd.

Nieuw leven voor het water in de stad

Al enkele jaren zijn verkozenen en stedenbouwkundigen eindelijk het belang van water in de stad gaan beseffen. Rivieren, waterlopen, kanalen, waterpartijen, fontein, enz. krijgen meer en meer appreciatie en inspireren in heel Europa tot stedenbouwkundige herwaarderings- en renovatieprojecten, die vaak ook heel winstgevend zijn (denken we maar aan Londen, Parijs, ...).

In Brussel heeft het een beetje langer geduurd, maar vanaf het midden van de jaren '90 nam ook daar de overheid maatregelen om het kanaal tot een middelpunt van stedelijke heropleving te maken. Het Becodok dat vroeger ingenomen werd door het goederentransport, is tussen 1998 en 2002 heraangelegd met een kade voor (toeristische) boottochten, kantoren, openbare ruimtes en pleintjes. In 2003 kan het sociale leven er langs de oevers weer ontwikkelen dankzij het initiatief 'Brussel-bad' en talrijke andere gelinkte activiteiten (zoals boottochten, boekenstalletjes, ...).

Nieuwe appartementen en burelen op de linkeroever in Molenbeek.

Nu blijft de herwaardering nog beperkt tot dit dok, maar talrijke woonrenovatieprojecten langs het kanaal in Brussel-stad, Molenbeek en Anderlecht zijn aan de gang, meer bepaald met de zogenaamde 'wijkcontracten' en de heraanleg van het Ninoofseplein. Andere plannen zijn nog in ontwikkelingsfase, zoals de uitwerking van een fietsroute van 14 km langs het kanaal en een 'groene' wandeling met vertrek aan de sluis van Aa, de heraanleg van de kades en oevers van het kanaal in de stad met aandacht voor een aangepaste verlichting, nieuwe groenaanleg, de opwaardering van bruggen en kunstwerken, voetgangersdoorgangen, enz. Meer ten noorden zouden de plannen voor de terreinen en gebouwen van Tour & Taxis, een voormalige stapelplaats van de haven, en het havenkwartier de goede dosering moeten brengen van woongelegenheid, kantoren en industriële activiteiten. De echte havenactiviteiten zijn grotendeels geconcentreerd in de voorhaven. Ook het voormalige Carcoke-terrein, eens gerenoveerd (renovatie waar een aardig prijskaartje aan vasthangt...) zal aan deze activiteiten ook meer ademruimte geven.

Een occasie-automarkt op de rechteroever in Anderlecht.

Maar die renovatie heeft zijn beperkingen en grenzen: er zijn het noodzakelijk behoud van industriële activiteit (die meer dan 8000 mensen tewerkstelt), de dominante aanwezigheid van de 'handel' in tweedehandswagens in Molenbeek en Anderlecht, de aanzienlijke risico's op wijzigen van de bestaande sociale wijkstructuren ('gentrification', dit is de vervanging van bewoners van een wijk door meer kapitaalkrachtige inwijkelingen, in de straten in de buurt van het kanaal in Brussel-stad, zoals in de Vlaanderenstraat en Dansaertstraat), ... Die stadsrenovatie moet dus gepland en begeleid worden.

Een trendy café aan de oevers van het kanaal op de rechteroever in Brussel-stad.

De wijken rondom het Kanaal naar Charleroi die zich midden in de stad bevinden, zijn volop in ontwikkeling.

En straks een rivier in de stad?

De overwelving van de Zenne tijdens haar passage door Brussel over een afstand van bijna 9 km betekent een echte hinderpaal voor de ontwikkeling van een ecologische eenheid tussen het stroomopwaartse en stroomafwaartse deel van het Zennebekken. Dankzij verschillende overstorten dienen de Brusselse kanalen als stormbekken voor de Zenne en de belangrijkste collecterende waterlopen in het centrum. Hierdoor ontstaat overigens een verontrustende aanslibbing.

Als straks de belangrijkste riolen op de twee Brusselse waterzuiveringsinstallaties zullen aangesloten zijn, zal het mogelijk zijn om de rivier direct met het kanaal te verbinden, bij voorbeeld van de Ninoofse Poort (via het daar bestaande overstort) naar Buda, waar de Zenne op minder dan 200 m van het kanaal weer in open lucht verschijnt.

Dit voorstel biedt talrijke voordelen: de realisatie kan snel en vrij goedkoop gebeuren en zorgt voor minder sociale, stedenbouwkundige en waterbouwkundige overlast dan de openlegging van de rivier in de stad, terwijl de continuïteit van de rivier toch hersteld wordt.

Samen met een heraanleg van de oeverbegroeiing van het kanaal, het eventueel opnieuw in open lucht laten stromen van de Zenne en de 'ecologische' aanleg van de niet-overdekte delen van de Zenne in Anderlecht, zou de rivier dus een ware, blauwe ader voor Brussel kunnen worden.

Olivier Goubault

Groot Milieufest te Brussel

zondag 6 juni 2004

Zondag 6 juni organiseert het Brussels Hoofdstedelijk Gewest opnieuw het Groot Milieufest. Zoals de vorige jaren zullen er ook dit jaar in het Woluwepark standjes zijn van verenigingen, instellingen en bedrijven die bekommerd zijn om het milieu. Er zullen animaties en demonstraties zijn, spelen, natuurwandelingen, een concert, biohapjes en nog veel meer. Dit alles in een gemoedelijke, familiale sfeer...

Meer info op www.ibgebim.be.

Ter gelegenheid van het Groot Milieufest zal Coördinatie Zenne begeleide wandelingen organiseren langs de Woluwe van het Park tot aan de Molen van Lindekemale.

Bezoeken "Waterbeheer in de Stad"

dinsdag 10 augustus 2004

Deze zomer en tijdens volle 'Brussel-bad' stelt Inter-Environnement Bruxelles in samenwerking met Coördinatie Zenne voor om Brussel vanuit een andere invalshoek te herontdekken. Het thema is 'Een kanaal in Brussel': industriële kanalen, verwaarloosde kanalen, kanalen als vuilnisbelten, of anders... historische kanalen, kanalen met een patrimonium, kanalen waar mensen elkaar ontmoeten, kanalen 'in de mode' of nog... natuurkanalen in de stad. Het is alleszins zo dat kanalen een hoofdrol spelen in de duurzame ontwikkeling van de stad. De bezoeken "Waterbeheer in de stad" willen de methodes van integraal waterbeheer in een stedelijke omgeving bekendmaken en promoten door het organiseren van debatten met projectbeheerders en -promotoren. De bezoeken zijn vooral bedoeld voor potentiële betrokkenen bij geïntegreerde beheerprojecten in het Brussels gewest: verkozenen, gemeentelijke administraties, intercommunales, interregionales, studenten, ingenieurs, stedenbouwkundigen en architecten, ...

Deelnameprijs: € 50,- (Leden van Coördinatie Zenne en studenten betalen € 25,-). Inlichtingen en inschrijvingen bij Coördinatie Zenne of Inter-Environnement Bruxelles.

De autoluwe Zondag - Zot van de Zennedag

zondag 19 september 2004

Hou deze datum alvast vrij in je agenda! Leer Brussel en omgeving eens kennen van een andere zijde. Vaar mee op een van onze begeleide boottochten op het kanaal en combineer dit met een wandeling langsheen het kanaal en de Zenne.

Wil je op de hoogte blijven, bezoek dan regelmatig:
www.grenzelozechelde.be/NL/w_coord_zenne_activiteiten.htm

Educatieve boottochten en activiteiten

**Milieu- en natuurboottochten
in Vlaams Brabant**

In het najaar 2004, van 20 september tot 8 oktober, kan je deelnemen aan een dagvullend programma: een natuur- en milieuboottocht op het Zeekanaal Brussel-Schelde of het kanaal naar Charleroi gecombineerd met een natuurwandeling in de Zennevallei in de buurt van de waterloop waarop je vaart. Je maakt zo kennis met de Vlaamse-Brabantse waterlopen en de mooie natuur in de Zennevallei. Tijdens de weekdagen richt het programma zich naar de Vlaams-Brabantse

scholen (3de graad L.O. en 1ste graad S.O.), in het weekend naar volwassenen-, jongerenverenigingen en individueel geïnteresseerden. Deelnemen kost per half dagprogramma: 2 euro voor jongeren en 4 euro voor volwassenen.

Organisatie: Provincie Vlaams-Brabant

Realisatie: [De Milieuboot](#) (boottochten), [Coördinatie Zenne](#) en [Natuurpunt](#) (wandelingen).

Brussel langs het water ontdekken

Vanaf 11 tot 29 oktober 2004 kunnen kleuters (vanaf de derde kleuterklas) en leerlingen van het lager en secundair onderwijs deelnemen aan de boottochten 'Brussel langs het water ontdekken'. Tijdens de tocht herontdekken ze het water aan de hand van schaalmodellen, een aquarama, een poppentheater, een labo (voor de groteren), ... Kortom, het wordt een fascinerende duik in de geheimen en teleurstellingen van ons blauwe goud. Tijdens de week na 15.30u en op woensdagnamiddag kunnen ook volwassenen en jongeren deelnemen aan een initiatie-milieuboottocht op het kanaal in de stad.

De tochten zijn een organisatie van Coördinatie Zenne en krijgen de steun van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Nieuw

Waterwachters

Voor de eerste keer krijgen gemotiveerde scholen (vanaf het eerste leerjaar tot en met het hoger en het naschools onderwijs) de kans om in te schrijven voor het pilootproject 'Waterwachters'.

Het project omvat een aantal activiteiten op het terrein of in de klas om de deelnemers de weg te wijzen en te sensibiliseren voor meer kennis en respect, bescherming en herwaardering van water en waterrijke gebieden. Het project levert ook de omkadering en het materiaal om er de deelnemers op voorhand al bij te betrekken en om er echte 'Waterwachters' van te maken, burgers met verantwoordelijkheidsgevoel voor hun leefmilieu.

Nieuwe wandelgidsen voor de Zenne

Begin 2004 verschenen twee nieuwe wandelgidsen voor de Zenne: 'De Zenne en de Haven in het hart van Brussel' en 'De Geleytsbeek, een rivier in Ukkel'. Over enkele weken rollen er alweer 2 nieuwe gidsen van de pers: 'De Woluwe, parken, rivier en molen' en 'De Pede, een verhaal van vijvers'. Kort daarna zullen nog wandelgidsen verschijnen over de Zenne te Lembeek en over een zijrivier van de Zenne ten noorden van Brussel. Stilaan groeit een hele reeks wandelgidsen rond het thema 'Zoektocht naar een rivier, de Zenne'. Ze geven de kans om ongekende en niet vermoede hoeken en kantjes van de Zenne te leren kennen en vertellen over de verdienstelijke inzet van dynamische milieuverenigingen.

De wandelgidsen zijn te koop aan 0,50 euro op het Info- en documentatiecentrum van Coördinatie Zenne te Brussel.

Info en inschrijvingen:

Akenkaai 2bis
B-1000 Brussel
tel: 02 201 08 08
fax: 02 203 07 09
zenne@gs-esf.be
www.grenzelozechelde.be/NL/w_coord_zenne.htm

